

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека

Відділ наукової інформації та бібліографії

Серія «Розстріляне відродження»

«Слово, роджене з блаженних мук»

Бібліографічний список літератури до 120-річчя з дня народження
Марка Миколайовича Вороного

Хмельницький
2024

Пропонуємо до уваги бібліографічний список літератури із серії «Розстріляне відродження». Серія присвячена діячам духовно-культурного та літературно-мистецького покоління 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. в Україні, які створили високохудожні твори у галузі літератури, живопису, музики, театру і які були знищені тоталітарним сталінським режимом.

Марко́ Миколо́йович Воро́ній – український поет, перекладач доби розстріляного відродження. Жертва сталінського терору.

Народився 5 (18) березня 1904 року в Чернігові в сім'ї відомого українського поета Миколи Вороного й Віри Вербицької-Антіох, доньки поета Миколи Вербицького, автора слів «Ще не вмерла Україна». Хрещеним батьком Марка був ще один знаний письменник – Михайло Коцюбинський.

Навчаючись у Чернігівській гімназії, Марко відвідував молодіжний гурток словесності, а в 1919 році – «літературні середи» Михайла Івановича Жука, спілкувався з Ладею Могиллянською, Дмитром Тасем, Ігорем Юрковим.

1918 року записався добровольцем в армію Денікіна, однак його не взяли, оскільки був неповнолітнім. Якийсь час жив у Катеринодарі. 1920 року повернувся в Україну, працював вантажником. Після повернення батька з Польщі разом із ним жив у Харкові, потім у Києві. Навчався на режисерському факультеті Київського музично-драматичного інституту ім. Лисенка.

Писати почав 1920; від 1925 друкувався у львівських журналах під псевдонімом Антіох, від 1926 – під своїм ім'ям у радянських журналах «Червоний шлях», «Глобус» (цикл «Туркестанські сонети», 1926), «Життя й революція». Вірші й уривки з поем цього періоду відзначаються споглядальністю, сповнені роздумів про довколишній світ, природу, місце поета в суспільстві. Друкуючи добірку сонетів Марка Вороного у № 6 за 1926 рік, львівський журнал «Світло» відзначав: «Молодий поет-неоромантик, співець трагічності нашої епохи. У його віршах відчувається невичерпна потенціальна сила, що шукає свого виходу. Серед сучасних поетів радянської України його талант помітно визначається глибшим змістом і досконалою формою».

З 1928 року працював на кіностудії, перекладав титри фільмів з російської мови на українську, а також виконував літературну роботу на договірній основі. Писав сонети, планував видати книжку-сонетарій. Філософська лірика, особливо на релігійні теми, вражає глибиною і прозірливістю. Кращі поезії цієї тематики («Молитва», «Церква», «Янголи», «Різдвяна елегія», «Отчизна») увійшли до «Хрестоматії української релігійної літератури» (Мюнхен; Лондон, 1988).

Видав 5 книжок для дітей: «Червоні краватки», «Будівники», «Коники», «Носоріг», «Ставок» (усі – 1930) та збірку віршів «Форвард» (1932). Перекладав з німецької (Райнер Марія Рільке, Георг Гайм, Альберт Ліхтенштайн), французької (Рене Сюллі-Прюдом, Шарль Бодлер), італійської (Джованні Бокаччо), єврейської (Давид Гофштейн) мов.

Поетична збірка Марка Вороного «Форвард» (1932) значною мірою визначила подальшу долю автора. Вірші молодого поета подобалися його сучасникам, а деякі з них, покладені на музику, увійшли до радянської «класики», та ім'я справжнього автора було викреслене з літератури. Офіційна

критика не лише не прийняла збірку «Форвард», а й почала цькувати Марка Вороного. Микола Шеремет у статті «Створимо бойову більшовицьку лірику» («Літературна газета», 23 березня 1932 р.) назвав М. Вороного «типово буржуазним поетом, для якого класова боротьба не що інше, як гра в футбол».

Створена в країні атмосфера нетерпимості, підозрілості, ворожнечі відбилась на літературному процесі. Частина передової української інтелігенції, намагаючись уникнути репресій, виїжджає з України. Майже рік (1933–1934) Марко Вороний працює в Москві в редакції журналу «Наши достижения», пізніше у харківській газеті «Комсомолец України». Восени 1934 р. він повідомляє матері: «У мене удача – мене прийняли в Спілку письменників, а в батька неприємності. Його справа розглядається повторно». 1934 року, коли заарештували Миколу Вороного, Марко повернувся в Україну та вимагав в інстанціях переглянути справу.

24 лютого 1935 р. «Літературна газета» публікує нову розгромну статтю-відгук Павла Усенка на збірку Марка Вороного «Форвард». Завершував статтю політичний висновок, що книжка служить класовому ворогові Радянського Союзу і його народу. І вже 19 березня 1935 року, в день його народження, Марка Вороного заарештували. Згідно з протоколом трусу, у нього вилучено рукописи та особисте листування у трьох теках, а також книги М.Грушевського ("Історія української літератури", "Украинский народ в прошлом и настоящем"), С.Єфремова ("Історія українського письменства"), історичні праці М.Костомарова, "Твори" Т. Шевченка за редакцією С. Єфремова та ін. Нічого з цього на клопотання матері поета органи НКВС не повернули. Слідство велося по груповій справі, в якій, крім М.Вороного, фігурували М.Зеров, А.Лебідь, Л.Митькевич, Пилипенко і П.Филипович. Усіх їх звинувачували в належності до контрреволюційної націоналістичної групи, що готувала повалення Радянської влади на Україні, а також терористичні акти проти радянських і партійних керівників.

Військовий трибунал Київського військового округу на закритому судовому засіданні 1-4 лютого 1936 року після примусового визнання себе «зрадником, ворогом народу» засудив Марка Миколайовича Вороного, як члена контрреволюційної націоналістичної групи до 8 років виправно-трудоих таборів. Покарання відбував у місті Кем (Карелія), потім у концентраційному таборі на Соловках. Перебуваючи в ув'язненні, звертався з заявою в органи НКВС, в якій відмовлявся від зізнань, даних на попередньому слідстві та в суді, і просив переглянути його справу.

Особливою трійкою управління НКВС Ленінградської області 9 жовтня 1937 року поета засуджено до розстрілу. Вирок виконано 3 листопада 1937 року (урочище Сандармох, Карелія).

У липні 1956 року мати поета Віра Миколаївна звернулася до військової прокуратури з проханням з'ясувати долю сина, про якого від вересня 1937-го нічого не знала, хоч неодноразово зверталася в різні інстанції. Л. Митькевич, який єдиний із групи засуджених разом із Марком Вороним залишився живий, у 1957 року заявив прокуророві, що слідство у їхній справі велося з грубими порушеннями соціалістичної законності. Ухвалою Військової колегії

Верховного суду СРСР від 23 січня 1958 року вироки стосовно Марка Вороного скасовано, а справу припинено за відсутністю складу злочину.

*Матеріали взято із ресурсу «Вікіпедія»
(https://uk.wikipedia.org/wiki/Вороний_Марко_Миколайович) та «Енциклопедія
Сучасної України» (Київ : [б.в.], 2006. – Т. 5. – С. 169-170).*

«Моя девіза – йти за віком
І бути цілим чоловіком» (М. Вороний)

Сучасний читач мало знайомий з творчістю Марка Вороного. Низка віршів в різних виданнях, які є у фондах бібліотеки, засвідчують високу художню культуру поетичного мовлення автора і дають його спробу осмислення історичної долі України, доповнить уявлення шанувальників Слова про його творчість.

Твори М. Вороного у фондах бібліотеки

- Б50838
821.161.2
С60
Б48410
84(4Укр)6
Н40
Б33298
84(4Укр)6
Л13
А20543
84(4Укр)6
Л13
Б45641
84(4Укр)
О-15
- Марко Вороний: [вірші] // Соловецький етап : антологія / уклад. Ю.П. Винничук. – Харків, 2018. – С. 204-214.
- [Поезії] // Невідоме Розстріляне Відродження / уклад. Ю. Винничук. – Харків, 2016. – С. 318-329.
- [Поезії] // Лавріненко Ю.А. Розстріляне Відродження. Антологія 1917-1933. – Київ, 2001. – С. 308-309.
- [Поезії] // Лавріненко Ю.А. Розстріляне Відродження. Антологія 1917-1933. – Париж, 1959. – С. 347-349.
- Марко Антіох (Вороний). [Поезії] // Обірвані струни : антологія поезії поляглих, розстріляних, замучених і засланих. 1920-1945. – Нью-Йорк, 1955. – С. 341-352.

Література про М. Вороного

- Б50838
821.161.2
С60
Б48410
84(4Укр)6
Н40
А41325
84(4Укр)6
Ч-42
Б33298
84(4Укр)6
Л13
- Марко Вороний // Соловецький етап : антологія / уклад. Ю.П. Винничук. – Харків, 2018. – С. 100-101.
- Марко Вороний // Невідоме Розстріляне Відродження / уклад. Ю. Винничук. – Харків, 2016. – С. 317.
- Чемерис В. Київ-Соловки : [повість] // Чемерис В. Амазонка. Київ-Соловки. – Харків, 2016. – С. 177-506.
- Марко Вороний // Лавріненко Ю.А. Розстріляне Відродження. Антологія 1917-1933. – Київ, 2001. – С. 307.

- M456-1
83.3(2=Укр)7
3-11
016:8
У45
А20543
84(4Укр)6
Л13
Б45641
84(4Укр)
О-15
- Ільєнко І. Марко Вороний //...З порога смерті... – Київ, 1991. – С. 106-109.
- Вороний Марко Миколайович // Українські письменники : біобібліогр. словник. – Київ, 1965. – Т. 4. – С.219-220.
- Марко Вороний // Лаврінєнко Ю.А. Розстріляне Відродження. Антологія 1917-1933. – Париж, 1959. – С. 346.
- Марко Антіох (Вороний) // Обірвані струни : антологія поезії поляглих, розстріляних, замучених і засланих. 1920-1945. – Нью-Йорк, 1955. – С. 340.

Ковалів Ю. Марко Вороний // Слово і час. – 2019. – № 3. – С. 88-91.

Сингаївський М. Нескінченна бистрина поезії // Українське слово. – 2004. – Ч. 46. – С. 14.

Твори М. Вороного в мережі Інтернет

Повні тексти творів [Електронний ресурс] // УкрЛіб: бібліотека української літератури. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/author.php?id=174>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 06.03.2024. – Зміст: Арія каламарів; Бондарівна; В закрижаній шклянці; Візія; Ім'я її; Любов і Страх; Молитва; Отчизна; Персей та Андромеда; Різдвяна елегія; Священний попіл; Слово; Сонце осені; Ставок; Судний день; Церква й янголи; Яса.

Вороний Марко – Повні тексти творів автора [Електронний ресурс] // Освіта.уа. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/literature/tag-voronyi-marko/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 06.03.2024. – Зміст: В закрижаній шклянці; Візія; Церква й янголи; Священний попіл; Судний день; Ставок; Сонце осені; Слово; Різдвяна елегія; Персей та Андромеда; Отчизна; Молитва; Любов і Страх; Ім'я її; І я тоді стояв на перехресті; Яса; Бондарівна; Арія каламарів.

*Підготувала Любов Марцонь,
зав. відділом наукової інформації
та бібліографії Хмельницької ОУНБ*